

מקור החיים

ה. ועתה נחזור לעניננו הנ"ל, דמה שכתבנו בסעיף ב', דאפילו שמיעת לשון-הרע הוא אסור תורה, הינו לילך ולשמע; אבל אם ישב בחבורת אנשים שנתקבצו לענין-מה (ח), והתחילו לדבר דברים אסורים, והוא משער שדברי תוכחתו לא יועילו להם מאומה (ט), תלוי בזה: אם אפשר לו לילך ממסבתם (י) או להניח אצבעו באזניו, מצוה רבה הוא עושה בזה, כמו שאמרו חז"ל בכתבות (ה: כח). אבל אם אי-אפשר לו להשמיט ממסבתם, ומשער בעצמו שעצה זו דהנחת אצבעו באזניו גם-כן קשה לו מאד מפני שילעגו עליו (יא), ובנדאי לא יעשה עצה זו, על-כל-פנים יראה אז לזרוז את עצמו ולהעמיד על נפשו בעת צרה כזו, וללחם מלחמת ה' עם יצרו, כדי שלא יפשל על-כל-פנים באסור דאורייתא (יב) של שמיעת וקבלת לשון-הרע. ולזה צריך שלשה פרטים שיזהר בהן מאד, וינצל על-ידי זה על-כל-פנים מהאסור תורה שיש בהעון הנ"ל: א. יחליט בנפשו בהסכם גמור שלא להאמין להדברי גנות שמספרין על חבריהם (יג). ב. לא יהיה נוחא ליה בשמיעת ספוריהם האסורים האלה (יד). ג. גם יעמיד על עצמו שלא להראות לפני המספרין שום תנועה שיראה ממנה שהוא מסכים לדבריהם, אף ישב כאן דומם (טו). ואם יוכל להראות לפניו פנים נזעמים, שייכנו ממנו שהוא אינו מסכים לדבריהם ההכלים, בנדאי הוא טוב יותר:

ו. במה דברים אמורים? אם בעת שישב ביניהם לא דברו אז דבורים האסורים, וגם עתה אינו יכול להשתמט מהם. אבל אם בעת שהוא רוצה לישב ביניהם כבר התחילו לדבר דבורים האסורים (טז), או שהוא יכול להשמיט ולילך מאתם והוא מתעצל בזה (יז), או שהוא מפיר מכבד לאלו האנשים בטבעם שהם מבעלי הלשון שתשוקתם תמיד לדבר מגנות חבריהם, והוא הולך ויושב ביניהם, אף שלא יסיע לדבריהם כלל, ולא נוחא ליה בהם, אף-על-פי-כן פושע מקרי כמותם, שעבר על דברי חז"ל שצונו להתרחק משמיעת דברים שאינם הגונים (יח). וכל שכן אם הוא מכון לשמע את דבריהם (יט), גדול צונו מנשוא, ויחזק עבור זה למעלה בספר הזכרונות בשם איש רשע ובעל לשון-הרע, וכדאיתא בפרקי דרבי אליעזר בצוואת רבי אליעזר הגדול שצוה לבנו הורקנוס, וזה לשונו: בני, אל תשב בחבורת האומרים רע מחבריהם, כי כשהדברים עולים למעלה בספר נכתבים, וכל העומדים שם נכתבים בשם חבורת רשע ובעלי לשון-הרע, על-כן צריך האדם להתרחק מאד מאד מחבורה רעה כזו:

באר מים חיים

(יא) מפני שילעגו עליו. המעיין היטב בפנים יראה, שלא כתבתי טעם זה לפטור על-פי אמת, כי אם מחמת שהוא יודע בנפשו שלא יוכל להתגבר על יצרו בזה. ובאמת הרוצה לצאת ידי שמים לכתחילה צריך עיון איך יתנהג, כי לכאורה יש לפוטרו מטעם שבזמננו בעוונותינו הרבים יחזיקו אותו לשוטה ופתי עבור זה, ומסקינן בברכות (יט: כט) דבאיסור דרבנן כבוד הבריות דוחה אותו אפילו בקום ועשה, והכא נמי איסור דרבנן הוא, אם יתנהג כמו שכתבתי בפנים, דהיינו: שלא יאמין ולא יהיה נוחא ליה ולא יסייעם כלל. או דלמא אף-על-פי-כן צריך להניח אצבעו באזניו מטעם שאמרו חז"ל: (עדות פ"ה מ"ו) "מוטב שיעשה* אדם עצמו שוטה כל ימיו ואל יהיה רשע שעה אחת לפני המקום", (וכבוד הבריות לא שייך בזה, כיון שהם עושין שלא כדין). או אפשר דוקא בדבר שהוא איסור דאורייתא אמרו מאמר זה דמוטב וכו', על כן העצה היעוצה לצאת ידי כל הספיקות, אם אינו יכול להוכיחם כלל, ישתדל בכל כוחותיו לצאת מזאת החבורה, ויהיה טוב לו בזה ובכא:

תל-ח"ס
האב-אל-הרע
[116]